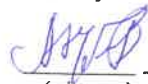

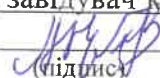

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут економіки
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
СИЛАБУС
ПОВЕДІНКОВІ ФІНАНСИ (ВК4)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

 М.В. Дубина
(підпис) (прізвище та ініціали)

« 30 » 08 2024 р.

Розробник: Дубина М.В., доктор економічних наук, професор, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

Силабус навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Протокол від « 30 » 08 2024 р. № 21

Узгоджено з гарантом освітньої програми:

(підпис)

Дубина М.В.
(прізвище та ініціали)

Тип дисципліни	<i>Вибіркова.</i>
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	2 курс, 4 семестр, спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Викладач	Дубина Максим Вікторович, доктор економічних наук, професор, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Профайл викладача	https://fbss.stu.cn.ua/kafedra/zagalna-informacziya/dubyna-maksym-viktorovych/
Контакти викладача	Чернігів, вул. Шевченка, 95, корп.1 каб. 318. E-mail: maksim-32@ukr.net

1. Анотація курсу. Викладання дисципліни «Поведінкові фінанси» направлено на ознайомлення з теорією поведінкових фінансів; дослідження історичних особливостей формування теорії поведінкових фінансів; розгляд категоріального апарату теорії поведінкових фінансів; вивчення особливостей формування моделі фінансової поведінки домогосподарств; ознайомлення з структурою моделі фінансової поведінки домогосподарств та дослідження окремих її компонентів. Сторінка курсу в Moodle <https://eln.stu.cn.ua/enrol/index.php?id=6960>

2. Мета та цілі курсу. Метою викладання навчальної дисципліни «Поведінкові фінанси» є закріплення та розвиток загальних (ЗК) та спеціальних (СК) компетентностей доктора філософії спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» в області поведінкових фінансів. Зокрема, це:

ЗК06. Здатність організувати, управляти науково-проектною роботою та приймати спільні рішення з дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК01. Здатність проводити наукові дослідження на основі новітніх знань у сфері фінансів, банківської справи та страхування та досягати наукових результатів.

СК07. Здатність приймати участь в апробації отриманих результатів наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та сприяти їх впровадженню у науковій, педагогічній та практичній сферах.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Поведінкові фінанси» є:

- ознайомлення з теорією поведінкових фінансів;
- дослідження історичних особливостей формування теорії поведінкових фінансів;
- розгляд категоріального апарату теорії поведінкових фінансів;
- вивчення особливостей формування моделі фінансової поведінки домогосподарств;
- ознайомлення з структурою моделі фінансової поведінки домогосподарств та дослідження окремих її компонентів.

3. Результати навчання. Навчальна дисципліна «Поведінкові фінанси» має допомогти сформувати наступні програмні результати навчання (ПР), передбачені освітньою програмою:

ПР01. Знати загальні принципи та застосовувати сучасні методи для проведення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР06. Здійснювати науково-педагогічну діяльність у сфері фінансів, банківської справи та страхування, приймати участь у розробці навчально-методичного забезпечення освітнього процесу у закладах вищої освіти.

ПР07. Виконувати оригінальні наукові дослідження у сфері фінансів, банківської справи та страхування на основі використання сучасних наукових підходів, критично аналізувати отримані результати, дотримуючись норм професійної та академічної етики.

ПР13. Вміти пояснювати закономірності виникнення та функціонування інституцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування, розуміти особливості формування фінансової поведінки економічних суб'єктів у процесі прийняття ними управлінських рішень.

ПР14. Вміти спілкуватися з науковою спільнотою в процесі презентації, обговорення та захисту результатів наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- основні положення теорії поведінкових фінансів;
- методологічні положення теорії поведінкових фінансів
- сутність фінансових рішень та психологічні чинники їх прийняття;
- зміст моделі фінансової поведінки домогосподарств і її основні компоненти.

вміти:

- аналізувати вплив чинників на зміну фінансової поведінки;
- описувати особливості зміни економічних процесів в результаті зміни фінансової поведінки;
- описувати сформовану модель фінансової поведінки домогосподарств;

– акумулювати статистичну інформацію для аналізу передумов та наслідків прийняття фінансових рішень домогосподарствами.

4. Пререквізити. Передумовою для вивчення дисципліни є успішне засвоєння дисциплін «Фінансові студії», «Методологія, організація та технологія наукових досліджень» та здобуті такі результати навчання, як теоретико-методологічні положення щодо особливостей функціонування фінансової сфери, її регулювання, ролі домогосподарств у розвитку ринку фінансових послуг.

Набуті під час вивчення дисципліни «Поведінкові фінанси» знання та вміння застосовуються у процесі підготовки дисертаційної роботи для отримання наукового ступеня доктора філософії.

5. Обсяг курсу.

Вид заняття	Загальна кількість годин (д/з)
Лекції	20/8
Практичні заняття	20/6
Самостійна робота	110/136
Індивідуальне завдання – контрольна робота	
Всього кредитів	5 кредитів (150 годин)

Форма проведення занять - лекційні, практичні, самостійна робота – з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, відеоматеріалів.

6. Тематика курсу.

Тематика лекційних занять

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні положення теорії поведінкових фінансів

Тема 1. Поведінкова економіка: зміст та основні положення

- 1.1 Сутність поведінкової економіки та історичні особливості формування теорії
- 1.2 Категоріальний простір теорії поведінкової економіки
- 1.3 Роль поведінкових фінансів у структурі теорії поведінкової економіки

Тема 2 Сутність та особливості розвитку теорії поведінкових фінансів

- 2.1 Сутність поведінкових фінансів
- 2.2 Історія розвитку теорії поведінкових фінансів
- 2.3 Взаємозв'язок поведінкових фінансів з іншими науками
- 2.4 Методологічні положення теорії поведінкових фінансів
- 2.5 Інституціональні положення теорії поведінкових фінансів

Тема 3 Психологічні положення прийняття фінансових рішень

- 3.1 Фінансові рішення: зміст, види та механізм їх прийняття
- 3.2 Фактори прийняття фінансових рішень
- 3.3 Психологія прийняття фінансових рішень
- 3.4 Асиметрія прийняття фінансових рішень

Змістовий модуль 2. Фінансова поведінка домогосподарств: сутність та методологічні положення дослідження

Тема 4. Фінансова поведінка домогосподарств: зміст та основні компоненти

- 4.1 Сутність фінансової поведінки домогосподарств
- 4.2 Структура моделі фінансової поведінки домогосподарств
- 4.3 Особливості формування фінансової поведінки домогосподарств
- 4.4 Трансформація фінансової поведінки домогосподарств в нових економічних умовах

Тема 5. Депозитна поведінка домогосподарств

- 5.1 Сутність депозитної поведінки домогосподарств
- 5.2 Механізм формування депозитної поведінки домогосподарств
- 5.3 Фактори формуванні та трансформації депозитної поведінки домогосподарств.

Тема 6. Кредитна поведінка домогосподарств

- 6.1 Зміст кредитної поведінки домогосподарств
- 6.2 Механізм формування кредитної поведінки домогосподарств
- 6.3 Особливості трансформації кредитної поведінки домогосподарств в сучасних умовах економічних змін

Тема 7. Інвестиційна поведінка домогосподарств

- 7.1 Сутність інвестиційної поведінки домогосподарств
- 7.2 Особливості формування моделі інвестиційної поведінки домогосподарств
- 7.3 Трансформація моделі інвестиційної поведінки домогосподарств

Тематика практичних занять

- Тема 1. Історичні особливості виникнення та розвитку теорії поведінкової економіки
- Тема 2. Сутність поведінкових фінансів, їх роль у розвитку поведінкової економіки
- Тема 3. Психологія прийняття фінансових рішень
- Тема 4. Сутність та модель фінансової поведінки домогосподарств
- Тема 5. Депозитна поведінка домогосподарств
- Тема 6. Кредитна поведінка домогосподарств
- Тема 7. Інвестиційна поведінка домогосподарств

Тематика самостійної роботи

- Тема 1. Поведінкова економіка: зміст та основні положення
- Тема 2. Основні змістовні положення теорії поведінкових фінансів
- Тема 3. Психологічні положення прийняття фінансових рішень
- Тема 4. Фінансова поведінка домогосподарств
- Тема 5. Депозитна поведінка домогосподарств
- Тема 6. Кредитна поведінка домогосподарств
- Тема 7. Інвестиційна поведінка домогосподарств

7. Система оцінювання та вимоги.

<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Оцінка курсу «Поведінкові фінанси» відбувається за 100-бальною системою та охоплює поточний контроль – до 60 балів, в тому числі: робота на практичних заняттях, тестування, аналітичні завдання – 28 балів; модульні контрольні роботи – 20 балів, виконання індивідуального завдання – 12 балів та підсумковий контроль (екзамен) – 40 балів.</p> <p>Семестровий контроль у вигляді екзамену проводиться під час заліково-екзаменаційної сесії за трьома завданнями: тестові завдання (до 20 балів), теоретичні питання (до 10</p>
---	---

	балів), практичні ситуації (до 10 балів). Оцінка за результатами вивчення дисципліни формується шляхом додавання підсумкових результатів поточного контролю до екзаменаційної оцінки. Білети до екзамену знаходяться в пакеті документів на дисципліну. Питання до екзамену знаходяться у системі дистанційного навчання Moodle.
Вимоги до контрольної роботи	Під час практичних занять розглядаються теоретичні положення відповідно до тематичного плану занять, розбираються приклади, вирішуються практичні ситуації, виконуються тестові та індивідуальні завдання.
Практичні (лабораторні) заняття	В ході практичних занять передбачається вирішення задач, розв'язання проблемних та тестових ситуацій та обговорення дискусійних питань в сфері поведінкових фінансів. Оцінювання роботи студентів відбувається згідно з вимогами зазначеними у силабусі дисципліни та критеріями, відображеними у матеріалах методичного забезпечення дисципліни.
Умови допуску до підсумкового контролю	У випадку, якщо аспірант протягом семестру не виконав в повному обсязі передбачених робочою програмою всіх видів навчальної роботи або не набрав мінімально необхідну кількість балів (20), він не допускається до складання заліку під час сесії, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка».

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Види робіт та форма контролю		Кількість балів	
		Денна форма	Заочна форма
1	Виконання тестових та практичних завдань за темами курсу (4 бали максимально по кожній темі практичного заняття, 7 тем))	0...28	0...12
2	Виконання модульної контрольної роботи №1	0...10	0...18
3	Виконання модульної контрольної роботи №2	0...10	0...18
4	Виконання індивідуальної роботи	0...12	0...12
Усього поточний і проміжний модульний контроль		0...60	0...60
Семестровий контроль (Екзамен)		0...40	0...40
Разом		0...100	0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік)	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проекту (роботи), практики, атестації	для заліку
90 – 100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

8. Політики курсу.

У випадку, якщо здобувач протягом семестру не виконав у повному обсязі всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані лабораторні роботи або не набрав мінімально необхідну кількість балів (25), він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому [«Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Повторне складання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять у відповідності до затвердженого розкладу, а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл відповідно до [«Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення практичних та лекційних занять – відповіді на запитання викладача (як один з елементів поточного контролю), задавання питань для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Консультації відбуваються в аудиторіях університету у відповідності до затвердженого розкладу або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка».

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 10 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проектах, наукові дослідження, тези, участь у науково-практичних конференціях.

Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні практичних завдань, контрольних робіт (принципи описані у [Кодексі академічної доброчесності НУ «Чернігівська політехніка»](#)). Списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем у

відповідності до положення [«Порядок визначення академічної різниці та визнання результатів попереднього навчання у НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література.

Основна

1. Закон України «Про споживче кредитування». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>
2. Закон України «Про платіжні послуги». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
3. Закон України «Про валюту і валютні операції». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
4. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>
5. Положення про інформаційне забезпечення фінансовими установами споживачів щодо надання послуг споживчого кредитування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0100500-21#Text>
6. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf
7. Нікіфоров П. О., Марич М. Г. Поведінкові фінанси : навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича. 2022. 144 с.
8. Талер Р. Поведінкова економіка. Чому люди діють ірраціонально і як отримати з цього вигоду. 3-тє видання. Пер. з англ. С. Крикунової. Київ: Наш формат, 2022. 464 с.
9. Daniel Crosby (2018). The Behavioral Investor.

Допоміжна

1. Kahneman D. Thinking, fact and slow. NY: Farrar, Straus and Giroux, 2011.
2. Katalin F. The Social Theory of Trust and the Sociological Theory of Social Capital. Meridional Belvedere. 2016. No. 1. Pp. 132–139.
3. Taleb Nassim Nicholas. The Black swan. The Impact of the Highly Improbable. NY: Random House, 2010.
4. Thaler Richard H. Misbehaving. The making of Behavioral Economics. NY, London: WW Norton & Company, 2015.
5. Дубина М.В., Холявко Н., Попело О., Тарасенко А.В. Концептуальні положення дослідження трансформації фінансової поведінки домогосподарств в умовах диджиталізації ринку фінансових послуг. Інфраструктура ринку. 2021. Випуск 62. С. 159-165.
6. Dubyna, M., Zhavoronok, A., Kudlaieva, N., Lopashchuk, I. Transformation of household credit behavior in the conditions of digitalization of the financial services market. Journal of Optimization in Industrial Engineering, 2021, 14(1), pp. 97–102.
7. Kholiavko, N., Popelo, O., Dubyna, M., Panchenko, O., Tarasenko, A., & Kozlianchenko, O. (2021). Criteria for the description of the financial behavior model of households in the digitalization conditions. Laplage em Revista (International), 7(3B), 57-67.
8. Tarasenko, O., Dubyna, M., Popelo, O. (2022). The essence of the deposit behavior of households and features of its formation in the conditions of turbulent development of the financial services market. Baltic Journal of Economic Studies, 8(1), 134-147.
9. Popelo O., Dubyna M., Kholiavko N., Panchenko O., Tarasenko A. Features of the Transformation of the Regional Models of the Households' Financial Behavior. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2022. Vol. 44. No. 1: 117- 124.
10. Сидорчук А. А. Фінансова стійкість домогосподарств: теоретичні основи та прикладні аспекти: монографія /А. А. Сидорчук. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 474 с. URL.: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/49019>

11. Kim, M., Koo, H.-G., & Jang, J. (2022). Financial capabilities and financial behaviour of Overseas Filipino Workers in South Korea. *Asian and Pacific Migration Journal*, 31(2), 118–140. <https://doi.org/10.1177/01171968221113342>

12. Polishchuk Y., Tepliuk M., Horbov V., Ivashchenko A., Tereshchenko O., Lavreniuk V. Ukrainians in Poland and Ukraine: is the war crisis able to change patterns of financial behaviour. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Volume 4 (57), 2024, 457-472. <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4414/4175>

Інформаційні ресурси

1. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». Курс: Поведінкові фінанси. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eln.stu.cn.ua/enrol/index.php?id=6960>

2. Офіційний сайт Наукової бібліотеки НУ «Чернігівська політехніка». – Режим доступу: <http://library2.stu.cn.ua/>

3. Офіційна Інтернет-сторінка Міністерства економіки України – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

4. Офіційна Інтернет-сторінка Міністерства фінансів України – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

5. Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

6. Офіційна Інтернет-сторінка Державної служби статистики України – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

7. Офіційна Інтернет-сторінка Фонду гарантування вкладів фізичних осіб – Режим доступу: <https://www.fg.gov.ua/>

